Ekonomik kriz, Türkiye'de ailelerin refahını etkiliyor

TEPAV, UNICEF ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa gerçekleştirilen ve 2 bin 102 aile üzerinde uygulanan Türkiye Refah İzleme Anketi'ne göre, ailelerin neredeyse dörtte üçü Ekim 2008 ile Haziran 2009 arasında gelirlerinin düştüğünü belirtti.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) ve Dünya Bankası'nın (DB) gerçekleştirdiği Türkiye Refah İzleme Anketi'ne göre, beş büyük kentteki ailelerin büyük bir bölümü, ekonomik yavaşlamadan olumsuz etkilendi. Adana, Ankara, İstanbul, İzmir ve Kocaeli'ndeki 2 bin 102 aileye uygulanan anketin sonuçlarına göre, Ekim 2008 ile Haziran 2009 arası dönemde ailelerin dörtte üçü gelirlerinde düşüş olduğunu söyledi.

Görüşülen yoksul ailelerin üçte biri kamu hizmet faturalarını ödeyemediklerini, yüzde 9'u ise en azından geçici süreyle de olsa elektriklerinin kesildiğini belirtti. Ailelerin, eğitim gibi diğer yaşamsal giderlerini koruyabilmek için gıda harcamalarını azaltarak, gelirlerindeki düşüşe uyum sağladığı belirlendi. Kentlerde yaşayan yoksul ailelerden çoğunun gelir ve giderlerini dengeleyebilmek için komşularından, dostlarından, ailelerinden, topluluklarından ve kamu programlarından yardım aldığı, birçok ailenin de borç alarak geçindiği tespit edildi. Anket sonuçlarında ailelerin bu geçim zincirlerinin zayıfladığı, en yoksul ailelerin yaklaşık beşte birinin her türlü destekten yoksun kaldığı yer aldı. İş kayıplarının ekonomik krizin en görünür etkisi olduğu belirtilirken, özellikle kayıt dışı sektörde çalışanlar ve kendi hesabına çalışanlar olmak üzere çalışanların birçoğunun da, işleri olmasına rağmen gelirlerinde düşüş olduğu belirlendi.

Ankete göre, ücretler ve kendi işinden elde edilen gelirler, özellikle yoksullar olmak üzere hane halkının çoğunluğu için düşerken, hanehalkı diğer transfer gelirleri (emekli maaşları, kira ve diğer destekleyici gelirler gibi) de ekonomik kriz patlak verdiğinden bu yana nispeten durağan kaldı.

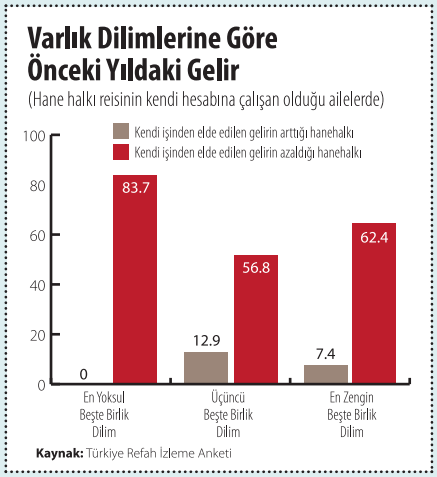
HANEHALKININ DESTEKLERİ

Araştırmada sorulan sorulardan biri de kentlerdeki hane halkı ve özellikle de yoksulların hangi destek ağlarına güvenebileceği ile ilgili soruya verilen yanıtlar, hanehalkının en yoksul yüzde 10'unun nakdi ve ayni yakacak ile gıda desteği gibi kamu sosyal güvenlik ağı programlarından yararlandığını ortaya koydu. Bu durum, sosyal sigorta mekanizmalarının kapsamının sınırlı olduğu Şubat 2009 itibarıyla Türkiye'de işsizlerin sadece yüzde 7'den biraz fazlasının işsizlik sigortası yardımı aldığını (OECD ülkelerinde bu oran yüzde 50-60 arasında) ve yaklaşık yüzde 7'sinin İŞKUR tarafından sunulan aktif iş gücü piyasası eğitim programlarından yararlandığını gösteren idari veriler ile de destekleniyor. Kamu desteği alan aileler için ise adı geçen destek aile gelirlerinin ortalama yüzde 7'sini oluşturuyor

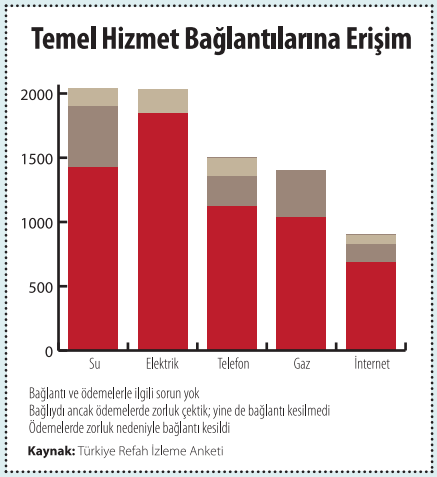
Ayrıca beş büyük kentteki hanehalkı genellikle çeşitli kaynaklardan veya aile ve dostlarından borç alma gibi başka destek kaynaklarına güveniyor. Sonuçlara göre, özellikle yoksullar ve orta sınıf olmak üzere, hanehalkı gelir ve giderlerini denkleştirmek için yüklü bir borç altına giriyor. Yeni alınan borçlar toplam gelirlerin yarısına ulaşıyor. Ailelerin görüşmelerde bildirdiğine göre, kredi kartı borçlarının artması, aile ve dostlardan alınan yardımların azalması ile birlikte önümüzdeki aylarda bu mücadele ağları biraz daha zayıflayabilir.

DURGUNLUK VE İŞ KAYIPLARI

Beş büyük ilde yaşayan 2 bin 102 ailenin katılımıyla gerçekleştirilen ankette, hanehalkının

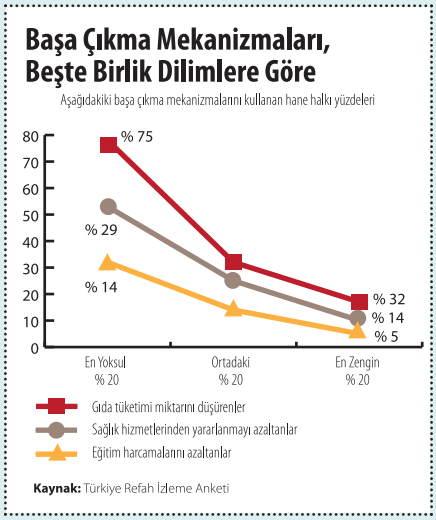

yaklaşık dörtte üçü gelirlerinde azalma olduğundan şikâyetçi. Türkiye'nin kent nüfusunun büyük bir çoğunluğunun, özellikle de yoksul ailelerin dış sermaye akışları ve Türk ihracı mallara olan talep düşüklüğü sebebiyle yaşanan ekonomik durgunluktan derinden etkilendiği örneklerle ortaya konuluyor.

Ekonomik krizin en belirgin göstergelerinden biri de iş kayıpları... Özellikle kayıt dışı sektörlerde çalışanlar ve kendi işinde çalışanlar olmak üzere çalışanların çoğu işlerini kaybetmeseler de gelirlerinin düştüğünü belirtiyor. Kayıt dışı ücret gelirlerine bağlı olarak çalışan hanehalkının yaklaşık üçte biri gelirlerinde düşüş olduğunu bildirirken, bu oran kayıtlı sektörde çalışanların maaş düşüşünden (yüzde 18) çok daha yüksek. Ekonomik yavaşlama öncesinde en yoksul ailelere bakıldığında, kendi işlerinden elde ettikleri gelirlere bağlı olan en yoksul yüzde 20'lik dilimdeki ailelerin yüzde 80'inden fazlası bu azalmayı bildiriyor.

Özellikle yoksullar olmak üzere ücretler ve kendi işini yapanların gelirleri hanehalkının çoğunluğu için düşerken, hanehalkı diğer transfer gelirlerinin de -emekli maaşları, kira ve diğer destekleyici gelirler gibi- ekonomik kriz ortaya çıktığından bu yana nispeten durağan kaldığını belirtti.

KRİZLE BAŞA ÇIKMA MEKANİZMALARI

Ankete göre kent hanehalkı krizle mücadelede çeşitli uyum mekanizmaları üretiyor. Öncelikle aileler ucuz gıda ürünlerine yönelerek (yüzde 73), gıda dışı ürünlerin daha ucuzunu tercih ederek (yüzde 65) ve gıda tüketimini azaltarak (yüzde 53) gıda harcamalarında kısıntıya gidiyor. Diğer önlemler ise sosyal faaliyet harcamalarının azaltılması, kendi üretiminden gıda temini (köy bağlantıları yoluyla) ve ulaşım tercihlerinin değiştirilmesi olarak belirtiliyor. Bununla birlikte, ailelerin eğitim ve sağlık harcamalarını mümkün olduğunca korumaya dikkat ettiği de göze çarpan sonuçlar arasında.

Krizle mücadelede uyum mekanizmalarına en çok ihtiyacı olanlar yoksullar olarak görülüyor. Araştırma çerçevesinde kent merkezlerinde yaşayan en yoksul yüzde 20'lik dilimdeki ailelerin dörtte üçü gıda tüketimlerini, aynı gruptaki ailelerin yarıya yakını da çocukları için gıda tüketimlerini azalttıklarını belirtiyor. Bunun yanı sıra en yoksul nüfusun yüzde 29'unun sağlık hizmetlerinden daha az yararlanmaya başladığı ortaya çıkıyor.

İŞ KAYBI KRİZİN EN GÖRÜNÜR ETKİSİ

Dünya Bankası Türkiye Ülke Direktörü Ulrich Zachau, "İş kaybı ekonomik krizin en görünür etkisidir, ancak özellikle kayıt dışı sektörde çalışanlar ve kendi işini yapanlar olmak üzere çalışanların da birçoğu işleri olmasına rağmen gelirlerinde düşüş olduğunu bildirdi" dedi. Bu düşüşlerden en fazla yoksulların etkilendiğini ifade eden Zachau, bu şehirlerdeki en yoksul aileler arasında, on aileden dokuzunun daha düşük gelirle başa çıkabilmenin yolunu bulmak zorunda kaldıklarını bildirdiğini ifade etti.

UNICEF Türkiye Daimi Temsilcisi Reza Hosseini de çalışma ile ilgili olarak "Anket, krizin sonuçları ile başa çıkabilmek için ailelerin çok çeşitli yollara başvurduğunu ortaya koyuyor. Önemli bulgulardan birisi, yoksul ailelerin ebeveynlerinin neredeyse yarısının çocuklarının gıda tüketimlerini kısmak zorunda kaldıklarını bildirmesi. Bu ekonomik gerilimin yoksul aileler için devam edip etmediğini çok yakından takip etmemiz gerekiyor" dedi.

TEPAV Direktörü Güven Sak ise "Anket ekonomik yavaşlamanın Türkiye'deki aileler üzerindeki etkileri ile ilgili oldukça fazla bilgi sağlıyor. Aynı zamanda, bu gibi zamanlarda etkilenen aileleri desteklemek için uygulanabilecek en iyi sosyal politikaların neler olduğu konusunda hükümet, sivil toplum, üniversiteler ve genel kamuoyu arasında bir diyalog ihtiyacı bulunduğunu ortaya koyuyor" diye konuştu.